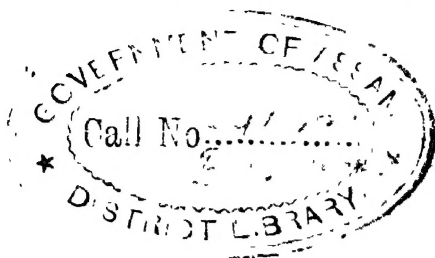

উষা-হরণ ।

কক :—কবি স্বষকেতু ।

[২য় ভাঙবণ]

১৯৪৬ চন ।

বেচ ১৭/০ আদা ।

প্রকাশক :—

দত্ত বকরা ব্রাদাচ এণ্ড কোং
নলবাৰী—কামৰূপ !

প্রিন্টাৰ—

শ্রীভগ্নমোচন দত্ত
উমা প্রেছ, নলবাৰী

শ্ৰী ৰূপায় নমো নমঃ ।

উষা-হৰণ ।

—•*•—

নাৰদৰ দ্বাৰকা প্ৰবেশ ।

পদ ।

অনিকল্প নামে কামদেৱৰ কুমাৰ ।
সুন্দৰ পুৰুষ বতি গৰ্ভে অৱতাৰ ॥
বাণৰ নন্দিনী উষা প্ৰথম যৌৱনী ।
চতুৰ চাতুৰী জিনি অতি বিচক্ষণী ॥১
পত্নী সঙ্গে আনন্দ কৰিয়া নানা কেলি ।
দ্বাৰকাত বাস কৰি আছে মহাবলী ॥
এক দিনা নাৰদ কোতুকে অনন্তৰে ।
প্ৰবেশ কৰিলে গৈয়া দ্বাৰকা নগৰে ॥২
পৰম সুন্দৰ সিটো দ্বাৰকা নগৰী ।
তাহাৰ গুণক কিবা কহিবাক পাৰি ॥

অত্ৰাবতী পুৰী যাব নহে সমসৰি ।
 ভাঙাত নৃপতি জানা আপুনি শ্ৰীহৰি ॥৩
 নৰ নাৰীগণক দেখন্তে জাতিকাৰ ।
 সবাৰ শৰীৰে শোভে বহু অলকাৰ ॥
 দুখিত দৰিদ্ৰ নাহি পায়ণ্ড অজ্ঞান ।
 দৌল মণ্ডপ মঠ আছে ধানে থান ॥৪
 বিপুগণ বাধিয়া প্ৰাচীৰ চাৰি পাশে ।
 সাগৰ মধ্যত পুৰী অধিক প্ৰকাশে ॥
 এক মুখে কোন গুণ পাবে বৰ্ণাইবাক ।
 চাৰি মুখে ব্ৰহ্মায়ে নপাবে কহিবাক ॥৫
 হেন দ্বাবকাত আসি নান্দ মিগিলা ।
 অনিকদ্ধ আবাসত প্ৰবেশ কৰিলা ॥
 আসনৰ উঠি কামন্ত তেতিক্ষণে ।
 উষা সমে প্ৰণামিলা মুনিৰ চৰণে ॥৬
 পাত্ৰ-অৰ্ঘ্য দিয় দিলা বসিতে আসন ।
 আশীৰ্ব্বাদ কৰি মুনি বসে ভেতিক্ষণ ॥
 তাত পাছে হাত যোড়ে অনিকদ্ধ বাৰ ।
 মুনিৰ আগত নিবেদিল্য হৈয়া স্থিৰ ॥৭
 পবিত্ৰ তৈলন্ত আজি মোৰ বাসা বৰ ।
 যোত কোন প্ৰয়োজন আইলা মুনিবৰ ॥

নাৰদ বদতি শুনা কামৰ নন্দন ।
 দেখিতে আসিলো আজি হৈয়া বগ্ন মন ॥৮
 দেখিয়া তোমাক ভৈগো প্ৰসন্ন বদন ।
 উষা সম বগ্নে ঢগ্নে থাকা সৰ্ব্বক্ষণ ॥
 আশীৰ্বাদ কৰো জানা বাণৰ নন্দিনী ।
 কল্যাণে থাকাহা হৈয়া স্বামী সুভাগিনী ॥৯
 স্বামীৰ বল্লভ হুয়া থাকা সৰ্ব্বক্ষণ ।
 এহি বুলি বৰ দিলা ব্ৰহ্মাৰ নন্দন ॥
 আশ্বাসিয়া গৈলা মুনি গোবিন্দৰ পাশ ।
 মূনিক দেখিয়া দেৱ জগত নিবাস ॥১০
 উঠিয়া আসন দিয়া পৃথিলা বিধানৈ ।
 পাণ্ড-অৰ্ঘ্য আচমনী মধুশৰ্ক দানে ॥
 পাছে পুছিলন্ত শুনিয়েক মুনিবৰ ।
 সম্প্ৰতি আসিলা তুমি কাৰণ কিসৰ ॥১১
 স্তম্ভপুৰি মাজে এবৈ কোন সমাচাৰ ।
 কহিয়েক মুনিবাজ আগত আমাৰ ॥
 নাৰদে বোলন্ত শুনিয়েক নাৰায়ণ ।
 স্তম্ভপুৰে কুশলে আছন্ত দেৱগণ ॥১২
 নাহি একো উপদ্ৰৱ থাকে মন বগ্নে ।
 দেৱবাজ কুশলে আছন্ত শচী সঙ্গে ॥

আনো যত সমাজ্যাব সকলে কুশল ।
 তোমাক দেখিতে মোর মহা কৌতুহল ॥১৩
 সি কাৰণে আসিলোহঁ। দ্বাৰকা নগৰী ।
 দেখিয়া সন্তোষ বড় লভিলো শ্রীহৰি ॥
 তোমাত অধিক প্ৰিয় নাহি ত্ৰিভুবনে ।
 এতেকে সন্তোষ ভৈলো দেখিয়া নয়নে ॥১৪
 এবে এক চিত্ত কথা শুনা নাৰায়ণ ।
 কৌতুকতে গৈলো অনিষ্কন্ধৰ ভবন ॥
 তথাতে দেখিলো উষা বাণৰ কুমাৰী ।
 তাহাৰ কপৰ সীমা কহিতে নপাৰি ॥১৫
 পূৰ্বত দেখিলো তাক্ষ পিতৃৰ ভবনে ।
 ততোধিক শত গুণ দেখিলো এক্ষণে ॥
 ভালেতো নেড়িলে পূৰ্বে দেখিয়া কুমাৰে ।
 ব্যাকুল ভৈলন্ত দেখি মদন দুৰ্ব্বাবে ॥১৬
 মহা মহা মুনিৰো ভুলিতে পাৰে মন ।
 আনৰ কি কথা কহিবোহঁ। নাৰায়ণ ॥
 যুবা জন মোহ হয় দেখিলে শ্ৰীপতি ।
 ধৰণী মণ্ডলে হেন নাহি কপৰতী ॥১৭
 উষাৰ বদন পূৰ্ণ চন্দ্রক জিনয় ।
 উষা সম কোন হেনজনী দয়াময় ॥

দিবসে মোহিত ভানু নিশিত কমল ।
 বদন সন্মুখে পাছে হয় হীন বল ॥১৮
 লোচন যুগল নীল উৎপল সমান ।
 হৰিণীৰ চক্ষু তাত পায় অপমান ॥
 ভ্ৰুবযুগ মনোহৰ কামদেৱ ধনু ।
 কাজলৰ গুণ দিয়া থাপিলেক তনু ॥১৯
 স্বৰূপে কটাক্ষ তাৰ তীক্ষ্ণতৰ বাণ ।
 যিটো বাণ ফুটিলে যুবাৰ হৰে প্ৰাণ ॥
 কপাশত দিয়া চন্দ্ৰ তিলকে মণ্ডিতা ।
 শ্ৰৱণৰ ৰূপ দেখি গৃধিনী লজ্জিতা ॥২০
 স্নানৰ কুণ্ডল দুই জ্বলে গগনস্থল ।
 মুখ-পদ্ম দেখি যেন চন্দ্ৰৰ মণ্ডল ॥
 চামৰক নিন্দিত তাৰ শোভে কেশচয় ।
 স্তবেশে বান্ধিলা খোপা মালতী শোভয় ॥২১
 খোপাৰ উপৰে দিলা মানিকৰ জালি ।
 মেঘৰ মাজত যেন উদয় বিজুলী ॥
 মুখ-চন্দ্ৰ শোভা পায় নানা মণিময় ।
 শিখাৰ সিন্দূৰ যেন বিদ্যুৎ উদয় ॥২২
 অধৰৰ শোভা যেন বিশ্বফল জিনি ।
 কল্পনা কৰিয়া বিধি অজিলা আপুনি ॥

দশনৰ পাশ্চি শোভে আতি মনোহৰ ।
 দিন্দূৰে মণ্ডিত মুক্তা মাগা পটলৰ ॥২৩
 উষৰ নামৰ তুল্য হিল ফুল মোহন ।
 নাসিধাৰ দুই বন্ধে যুহ বায়ু বহে ॥
 বাজহংস জিনি গ্ৰীবা দেখিতে স্ফটাম ।
 মুকুতাৰ হাব শোভে তাহে অনুপম ॥২৪
 কনক যুগল জিনি ভুজযুগ তাত ।
 অঙ্গত বলয় শোভা কবয় হাতত ॥
 চম্পাৰ পাকড়ি জিনি আঙ্গুলিৰ শোভা ।
 আঙ্গঠি পিক্ৰিলা তাত আতি মনোলোভা ॥২৫
 উচ্চ কুচ যুগলে শোভিছে বন্ধস্থল ।
 কামৰ বিজয় ঘণ্টা মোহিত সকল ॥
 যুগ মদ চন্দন কুঙ্কুম প্রলেপন ।
 অমূল্য বসন তাত ভৈল আৰবণ ॥২৬
 নানাবিধ মণিমালা কণ্ঠে বিভূষিত ।
 মুকুতাৰ হাব তাত জ্যোতিষে বঞ্জিত ॥
 দুই কুচ মাজে দোলে মুকুতাৰ হাব ।
 কনক হৃদয়ে যেন শোভে নদী ধাব ॥২৭
 শৰীৰ স্তম্ভৰ ঘাব বিদ্যুত আকাৰ ।
 তপত সুবৰ্ণ কাস্তি হিয়া ফলে তাৰ ॥

মধ্য দেহ। জিনিলেক হৰৰ উন্মক ।
 গাঠি পাই বজাল দেখিতে অতি সক ॥২৮
 গজ কুন্ত জিনিয়া নিতম্ব গুৰুতৰ ।
 বাম বস্তা জিনি উক অতি মনোহৰ ॥
 উগাৰ তুখানি ভজা অতি সুবলিত ।
 পদ দুই মনোহৰ দেখিতে শোভিত ॥২৯
 লাবণ্যগামিনী ময় মন্ত গজ জিনি ।
 বাজংস গতি চলে দানব নন্দিনী ॥
 স্বভাৱতে কোকিলৰ জিনিতা বচনে ।
 লাক্ষে কুম্ভবৰ্ণ ছই লুণাইল গহনে ॥৩০
 চকিতে নপাৰে কন্যা পয়োধৰ ভৰে ।
 স্থথিৰে চলান্ত ভৰি পড়িবাৰ ভৰে ॥
 কিবা শচী অথবা স্বৰূপে অকল্পিত ।
 হৰৰ ঘৰিণী দিশা তিলোত্তমা বতি ॥৩১
 হেন কণ বমনী ভুবনে নাহি দেখি ।
 চিত্ৰৰ পুতলি যেন থাকয় নিৰেক্ষি ॥
 নবীন পুতলি সম দেহ সুকোমল ।
 কটাক্ষতে ত্ৰিভুবন মুহিবে সকল ॥৩২॥
 অভিনব সুন্দৰী যুবত বৰ বাণী ।
 ভুবন মেদিনী কণ জিনি চন্দ্রকলা ॥

কাম ক্রোধ লোভ মোহ নাহিকে আঘাৰ ।
 উষাকে দেখিলে মন সহিবেক কাৰ ॥৩৩
 আনো কিবা কথা তান দেখি একো অঙ্গ ।
 তপস্বী জনবো কিবা হবৈ তপ ভঙ্গ ॥
 ধনা অনিকদ্ধ বাঁধ কামৰ কুমাৰ ।
 এহেন কপসী পত্নী সঙ্গে আছে যাব ॥৩৪
 ববিব উদয়ে সরোজিনীব মিলন ।
 দুয়ো দুহিত অতি প্রীতি প্রফুল্লিত মন ॥
 নাবদে বোলন্ত প্রভো শুনা নাবাঞ্ছন ।
 ধনগীত নাতি হেন নাবী বিতোপন ॥ ৩৫
 বিধি কপ সজিয়া উষাতে কৈলা মীমা ।
 ত্রিভুবনে নেদেখোহে উষাৰ উপমা ।
 আশ্চর্য্যপাত্ত কহিলেক উষাৰ যে কথা ।
 তাত আছে উপকথা কহিলন্ত তথা ॥৩৬
 অনুমতি লৈয়া ধামি চলিলা হৃদয়ে ।
 তদন্তবে যেন ভৈলা শুনা সৰ্ব্বজনে ॥

অনিকল্পৰ ওচৰলৈ শ্ৰীকৃষ্ণৰ দূত প্ৰেৰণ ।

পদ ।

মুনিৰ মুখত শুনি উষাৰ চৰিত্ৰ ।
 মদনে আকুল ভৈলা কানাই চিত্ত ॥৩৭॥
 গুণন্ত গোবিন্দ নাৰায়ণ কৃষ্ণ হৰি ।
 কোননো উপায়ে দেখোঁ উষা যে স্তম্ভবী ॥
 ওষ্ঠ কণ্ঠ জিহ্বা তালু শুকাইলা অধৰ ।
 অন্ন পানী নুৰুচয় পায়ী কাম শৰ ॥৩৮॥
 উষা দৰশন পাইব কয়ন উপায়
 দেখিলে বহয় প্ৰাণ নেদেখিলে নয় ॥
 হেন মনে গুণিয়া উষাক কৈলা সাৰ ।
 হৃদয়ত সম্পঞ্জিলা মদন দুৰ্ব্বাৰ ॥৩৯॥
 দূত এক আনিয়া বোলন্ত নাৰায়ণে ।
 এতিক্ষণে যোৱা মোৰ নাতিৰ ভবনে ॥
 মোহোৰ আদেশে গৈয়া শীঘ্ৰে আনা তাক ।
 শীঘ্ৰে চলা নালাগে বিলম্ব কৰিবাক ॥৪০॥
 হেন শুনি দূত চলি গৈলা তেতিক্ষণে ।
 কুমাৰৰ আবাসক পাইলা সেহিক্ষণে ॥

দ্বাবীক বুলিলা গৈয়া কহা কুমাৰক ।
 কুমাৰ আদেশে লাগে তথাক যাইবাক ॥৪১
 প্ৰিয়বাক্যে দ্বাবী গৈয়া বুলিলা বচন ।
 বুলিলা কুমাৰে দূত আনা বিদ্যমান ॥
 আনিলন্ত দ্বাবী গৈয়া দূতক তেখন ।
 কুমাৰে দূতক হেন বুলিলা বচন ॥৪২॥
 কহিয়োক দূত বা স্বৰূপ উত্তৰ ।
 কুশলে কি আছে পিতামহ দামোদৰ ॥
 আন যত বন্ধু কিবা আছয় কুশলে ।
 কি কাৰণে আজ্ঞা মোক কৰিগা গোপালে ॥৪৩
 কুমাৰৰ বাণী শুনি দূতে প্ৰণমিয়া ।
 ইত্যযোড়ে কহে দেৱ শুনা মন দিয়া ॥
 গোবিন্দকে আদি কৰি আন বন্ধু যত ।
 কুশলে আছন্ত সবে জানা স্বৰূপত ॥৪৪
 মোহোক আদেশ প্ৰভু কৰিগা অবশ্যে ।
 যাইবাক লাগয় দেৱহৰিৰ আদেশে ॥
 এহি বুলি দূতে গৈয়া কহিলা বিশেষ ।
 শুনি কুমাৰৰ ভৈলা পৰম হৰিষ ॥৪৫
 দ্বাবীক ডাকিয়া বোলে কদাহা সন্তাৰ ।
 যাইবাক লাগয় আদেশত গোবিন্দৰ ॥

দাত দেখিলেক অনিচ্ছৰ নিবাস ।
 সৰ্ব্বত্র সুন্দৰ যেন দ্বিতীয় কৈলাস ॥৪৬
 সূৰ্য্যৰ কিৰণ যেন জ্বলে থানে থান ।
 পুন্দৰ পূৰী যেন অত্যাৱতীতান ॥
 এতিমতে দূত বৰ দেখে থানে থানে
 যাত্ৰাৰ সম্ভাৱ দ্বাৰা কৈলা বিদ্যমান ॥৪৭
 গ্ৰহ নক্ষত্ৰাদি গণি দেখি শুভক্ষণ ।
 সূৰ্য্যৰ পূৰ্ণ ঘট কৰিলা স্থাপন ॥
 ফল ফুল সহকাৰে জলে পৰিপূৰ ।
 অশুক চন্দন গন্ধে সুগন্ধ প্ৰচুৰ ॥৪৮
 দধি দুৰ্ব্বাশ্ৰিত দিলা যাত্ৰাৰ কাৰণে ।
 যতৰ প্ৰদীপ দিলা শাস্ত্ৰৰ বিধান ॥
 যাত্ৰাৰ যত্নক কাৰ্য্য কৈলা বিদ্যমান ।
 শঙ্খ ভেণী ঢাক ঢোল বজায় বাজন ॥৪৯
 দ্বিজগণে বেদ পঢ়ে ভাটে কৰে স্তুতি ।
 শুভক্ষণে যাত্ৰা কৰে গোবিন্দৰ নাতি ॥
 উকলি ছোকাৰ দিলা বাণঃ কুমাৰী ।
 সূমঙ্গল উকলি দিলেক যত নাৰী ॥৫০
 দেৱক প্ৰণামি পাছে ঘট দিলা মাথে ।
 জনহুবে শঙ্খ ঘণ্টা পৰশিলা হাতে ॥

নামিকা পবন চাহি বড়াইলেক পারি ।
 প্রত্যেক্ষে শুনিলা তেঁটি কাটিলেক বার ॥৫১
 হাতের অমৃত ঘট গসিয়া পড়িল ।
 যুবতী নারীর বক্ষে কুম্ভ খসি গৈল ॥
 তোণ্ডা কাকগোট আসি ডালত যে পড়ি ।
 উড়ি গৈল তিনিবাব কোরা কোরা কবি ॥৫২
 ভূমিকম্প উদ্ধাপারু নির্দাত পতন ।
 দক্ষিণে শৃগাল দেখিলেক তেতিক্ষণ ॥
 হেন মত নানাবিধ অমঙ্গল দেখি ।
 তথাপিতো যান্তু কৃষ্ণ চবণক লক্ষি ॥৫৩
 এতেক বাধাক বার মনে নধবিয়া ।
 মনে গর্ব্ব কবি যান্তু কিছু নকহিয়া ॥
 চলি যান্তু কুমার কবিসে হবি পাশ ।
 কতক্ষণে পাউল্যা নৈয়া কৃষ্ণের শাবাস ॥৫৪
 দ্রাবত প্রবেশ ভৈলা বধ পরিহারি ।
 ধীবে ধীবে চলি গৈল। কৃষ্ণের নগরী ॥
 শব চাপ অসি চন্দ্র বধোপবে থই ।
 কৃষ্ণের আগত উপস্থিত ভৈলা গই ॥৫৫
 আছন্ত গোবিন্দ সিংহাসনত বসিয়া ।
 চাৰি ভিতে পাৰিষদ আছে উপাসিয়া ॥

অৱনত হুইয়া অনিৰুদ্ধ যে কুমাৰ ।
 কৃষ্ণৰ চৰণ যুগে কৰি নমস্কাৰ ॥৫৬
 কৰযোড় কৰি পুছে ৰতিৰ তনয় ।
 মোক কিবা আদেশ কৰিবা কৃপাময় ॥
 অনন্তবে গোপীনাথ আলিঙ্গন কৰি ।
 আসনে বসিতে আজ্ঞা দিলেক সাদৰি ॥৫৭
 মোৰ এক কাৰ্য্য বাপু লাগে কৰিবাক ।
 সি কাৰণে দূত দিয়া আনিলো তোমাক ॥
 কুমাৰ বোলন্তু প্ৰভু শুন্য নাৰায়ণ ।
 আজ্ঞা কৰিয়োক নাথ মোক এতিক্ষণ ॥৫৮
 তোমাৰ প্ৰসাদে শঙ্কা নাহি ত্ৰিভুবনে ।
 কি কৰিতে পাবে প্ৰভু দেবাসুৰগণে ॥
 কিবা শচীপতি দেৱ কৰিলে অহিত ।
 এতিক্ষণে বান্ধি তাক আনিবো নিশ্চিত ॥৫৯
 কিবা ধৰ্ম্মৰাজ নপালিলেক বচন ।
 দূকে নমে বান্ধি আনো কৰিয়া যতন ॥
 পাতাল পুৰৰ কিবা অধিপতিগণে ।
 তোমাৰ আদেশ কিবা নমানয় মনে ॥৬০
 আদেশ কৰিয়ো আজি মোহোক এক্ষণে ।
 অনন্তক বান্ধি আনো গৈয়া এতিক্ষণে ॥

স্তব নব কিম্বৰ গন্ধৰ্ব বা অম্বৰ ।
 তোমাৰ সৃষ্টিত আছে যত চৰাচৰ ॥৬১
 তুমি ব্রহ্মা তুমি বিষ্ণু তুমি ত্রিলোচন ।
 তুমি বিনে ত্রিভুবনে শ্রেষ্ঠ আছে কোন ॥
 নজানি তোমাৰ যিবা নুশুনে বচন ।
 আদেশিয়ো আজি তাৰ মিলাও মৰণ ॥৬২
 ধোঁনবা বৰ্কবনে যদি কৈলা অপকাৰ ।
 ই'তিমি ভুবনে তাৰ বক্ষা নাই আৰ ॥
 এহি বুলি কুমাৰ যে আছয় বসিয়া ।
 উত্তৰিলা মাধৱেও হাসিয়া হাসিয়া ॥৬৩
 উষা হৰণৰ পদ শুনা সভাসদ ।
 কৃষ্ণৰ চৰিত্ৰ জানা পৰম সম্পদ ॥
 কায়মনোবাক্য চিন্তি হৰিৰ চৰণ ।
 কহে বৃষকেতু বাম বোলা মৰ্কটক্ষণ ॥৬৪

অনিকঙ্কর যুগয়া গমন ।

তুলড়া ।

মাধর বদন্তি শুনা প্রাণ নাতি

কৈত আছে ত্রিভুবনে ।

মোহোর অহিত কৰিয়া নিশ্চিত

বাথিবে নিজ জীবনে ॥

এতেক জানিবা আমার আদেশ

নাভাঙ্গিবা ত্রিভুবন ।

স্ব নব পুৰ নগাগে যাইবাক

জানিবা কাম নন্দন ॥৬৫

শুন কাম স্তত বচন প্রস্তুত

মাংস খাইতে মোর আশ ।

অরণ্যে চলাহা যুগক মাধাহা

মোর পৃষা অভিলাষ ॥

ধনুর্বাণ ধরি চলা শীঘ্র করি

মাধা গৈয়া যুগগণ ।

অরণ্য পশুব মাংসক আনিয়া

পুৰাযোক মোর মন ॥৬৬

কবিয়ে যতন মাঝে পশুগণ

যদি দয়া আছে মোক ।

শুনা বীরবর বিলম্ব নকর

শীঘ্র বেগে চলিয়োক ॥

আদেশ হবিব অনিচ্ছ বীর

শুনিয়া বোলে বচন ।

ধনুর্বাণচয় সনন্তে আছয়

শূল শক্তি অস্ত্রগণ ॥৬৭

কবচ সবার আভয় আমার

বায়ু সম বড় বাজী ।

ইসব সম্ভাব আনিয়া আমার

মাঝে পশুগণ আজি ॥

শুনি নাৰায়ণ বুলিলা বচন

শুনিয়োক কাম স্তত ।

ধনুর্বাণচয় অস্ত্র যত হয়

লৈয়োক মোর প্রস্তুত ॥৬৮

বাছি বাছি শব লৈয়োক সঙ্কর

কবচ কুণ্ডল হাব ।

চলাহা গহনে মাঝে পশুগণে

নয়াইবাহা হবে আর ॥

বাহাব প্রহাবে বিপু প্রাণ হবে

মহা মহা বীরগণ ।

হেন ধনু শব লৈয়োক আশাব

চলিয়ো গহন বন ॥৬৯

মাঝি পশুগণ আনা এতিকণ

কামব প্রিয় নন্দন ।

মোব প্রিয়তব কবিয়ো সত্ত্বব

দন্তোষি আশাব মন ॥

আনি তেতিকণে দিলা ধনুর্বাণ

বাছি কুমারব হাতে ।

লৈয়া ধনু শব মনদ কুমার

তবিক নহিলা মাথে ॥৭০

দিব্য কবচক গারুত পড়িলা

অতি হবষিত মনে ।

হবিক নমিয়া তুবসে চড়িয়া

সাজ ভৈলা তেতিকণে ॥

উচ্চৈশ্রবা সম ঘোবা অনুপম

বায়ু বেগে চলি গৈলা ।

বনত পশিয়া হাতে ধনু লৈয়া

মুগ মাঝিবাক লৈলা ॥৭১

অনিৰুদ্ধৰ বেশ ধৰি শ্ৰীকৃষ্ণৰ উষা হৰণ ।

পদ ।

ছল কৰি কুমাৰক পঠাইলা কাননে ।
 উষাক ছলিতে মায়া কৰে নাৰায়ণে ॥
 নকল ময়াৰ মূল আপুনি শ্ৰীহৰি ।
 উষা পাশে গৈলা অনিৰুদ্ধ বেশ ধৰি ॥৭৪
 বমণী মোহনৰূপ যেনে কুমাৰ ।
 অভ্যন্তৰে গৈলা নবাধিলে কোনে দ্বাৰ ॥
 মায়া অনিৰুদ্ধ হইয়া ভৈলেক প্ৰবেশ ।
 পালঙ্গে উষাক দেখিলন্ত হৃষীকেশ ॥৭৫
 স্তবৰ্ণ আসনে বসি আছে উষা বামা ।
 নক্ষত্ৰৰ মাঝে যেন উদিত চন্দ্ৰমা ॥
 ৰূপ গুণ কথা যত মুনিয়ে কহিলা ।
 মিছা নোহে সেই সব প্ৰত্যক্ষে দেখিলা ॥৭৬
 উষাৰ দেখিয়া ৰূপ দেৱ দামোদৰ ।
 মদনৰ শৰে অতি ভৈলন্ত জৰ্জৰ ॥
 কতো সখীগণে আগে মদঙ্গ বজায় ।
 কেহো গীত গায় কেহো ভঙ্গিয়ে নাচয় ॥৭৭

মিঠা পান মিঠা গুৱা কেহো বা যোগায় ।
 আক কেহো কেহো জনে চামৰ দোলায় ॥
 হেন মতে আছে উষা সগী সব সঙ্গে ।
 সম্মুখে গৈগন্ত কৃষ্ণ অতি মনোৰঞ্জে ॥৭৮
 গুণন্ত যে মনে মনে ভয় পৰিহৰি ।
 উষাৰ পাশক লৈলা অধোমুখ কৰি ॥
 বিদুন্ধি বিমন মায়া অনিৰুদ্ধ বীৰ ।
 হৰিব মায়াত কোন জন হইবে স্থিৰ ॥৭৯
 মৌন হইয়া বহিল উষাৰ পাশক গৈয়া ।
 চমকিত ভৈলা ৰাম স্বামীক দেখিয়া ॥
 উঠিয়া পালঙ্গ এড়ি ত্ৰৈলোক্য তুলনৰী ।
 আগ বাঢ়ি আনিলেক স্বামীক সাদৰি ॥৮০
 নিজ স্বামী বুলি সতী জানি মনে মনে ।
 কৰ যোড়ে প্রণমিলা হৰিব চৰণে ॥
 চৰণে ধৰিয়া বোলে বিনয় বচনে ।
 কোৱা প্রভো অসন্তোষ মন কি কাৰণে ॥৮১
 কিবা মোৰ দোষ প্রভো দেখিলা আপুনি ।
 কিবা কোনে বুলিলেক কষ্টকৰ বাণী ॥
 শূলভৰ শাশুড়ী কিবা নিদিলে তোমাক ।
 কিবা বুলি অনাদৰ কৈলা তাসম্বাক ॥৮২

কি কাৰণে প্ৰভো তব অস্থখী হৃদয় ।
 কহিয়োক প্ৰাণনাথ গুচোক সংশয় ॥
 কতক্ষণ শুক হই থাকি নাৰায়ণ ।
 পাছে ধীৰে ধীৰে কিছু বুলিলা বচন ॥৮৩
 হায় প্ৰাণেশ্বৰী মোত পুছা কি কাৰণ ।
 মোক দূত দিয়া নিলা দেব নাৰায়ণ ॥
 ডাকিয়া বুলিলা কৃষ্ণ ভয়া অতি ত্ৰুষ্ণ ।
 মোহোৰ বচন শুনিয়োক অনিচ্ছ ॥৮৪
 তঞি কুলাঙ্গাৰ মোৰ বংশে উপজিয়া ।
 দানব কুলৰ কন্যা কবিলিহি বিয়া ॥
 কলঙ্ক ঘোষিলা তোৰ ইতিনি জগত ।
 তোহোৰ কাৰণে মোৰ কলঙ্ক কুলত ॥৮৫
 এহি বুলি নাৰায়ণ নিন্দিয়া আমাক ।
 বোলে আৰ নালাগয় নগৰে যাইবাক ॥
 পিতামহ বুলিলেক এতেক বচন ।
 শুনিয়া দগধ মোৰ কৰয় পৰাণ ॥৮৬
 ধিক মোৰ জীৱন যৌবন ধৰণীত ।
 জীৱনত কৰিয়া মৰণে মোৰ হিত ॥
 হা হা প্ৰিয়া তোক দেখি বাঢ়য় বেদনা ।
 এহেন ভাৰ্য্যাক পৰিহৰে কোন জনা ॥৮৭

আজি হন্তে আশা ছেদ ভৈগন্ত আমার ।
 পূর্বজন্ম কৰ্ম্মফলে বিচ্ছেদ তোমার ॥
 হা হা বিধি কতনো করিলো ঘোর পাপ ।
 সিকারণে পাও এবে দাক্ষণ সন্তাপ ॥৮৮
 বনবাসে যাইবো প্রিয়া হরিষ আদেশে ।
 অনুমতি দিয়া থাকা আপোন আবাসে ॥
 মায়া ধরি ছগ কবে দেব নাশায়ণ ।
 উষাৰ হৃদয় ছলি বোলন্ত বচন ॥৮৯
 হরিষ মায়াতে কোন জন হইবে স্থির ।
 শুনিয়া উষাৰ বুক যেন ভৈলা ছিড় ॥
 নয়ন কোমল ধাৰে শোভক বহয় ।
 বাহু ভয়ে চন্দ্র যেন অমৃত সিঞ্চয় ॥৯০
 কান্দি কান্দি কণ্ঠা ধরি স্বামীৰ চরণ ।
 গদ গদ কৰি কহে বিনয় বচন ॥
 শুন্য শুন্য প্রাণ-প্রভো শ্বশুর তনয় ।
 দেবাদিৰ দেৱ নাশায়ণ কুপায়য় ॥৯১
 তান বীৰ্য্যে উতপতি শৰীৰ যাহাৰ ।
 ইতিনি ভুবন মোহে পঞ্চ বাণে যাব ॥
 তাহাৰ তনয় তুমি বীৰ চুড়ামণি ।
 ত্রিলোকতে ত্রিভুবন জিনন্তা আপুনি ॥৯২

ভুমি মহা বলবন্ত বীৰ মাঝে গনি ।
 মোহোক আনিলা প্রভো বাহু বলে জিনি ॥
 শাস্ত্রত কহয় আৰু পণ্ডিতে বখানে ।
 বিদ্যা কন্যা নীচ হন্তে আনিব যতনে ॥৯৩
 হীন জাতি কন্যাবত্ত যতনে আনিব ।
 কিন্তু পুনঃ পিতৃ গৃহে পঠাই নিদিব ॥
 স্ততএব দোষ কিছু নাহিকে তোমাৰ ।
 আৰু বিশেষত শুনা বিচাৰ আমাৰ ॥৯৪
 বালিকা কালৰ পৰা পূজিলো পাৰ্বতী ।
 ভুষ্ট হইয়া স্বপ্নত তোমাক দিলা পতি ॥
 প্রাণৰ বল্লভা চিত্ৰলেখাৰ কাৰণ ।
 পাইলোহৌ তোমাক পতি কৰিয়া যতন ॥৯৫
 মঞ্জি বড় অভাগিনী কুল সংহাৰিণী ।
 মোহোৰ কাৰণে পিতৃ ৰাজ্য ভৈলা হানি ॥
 মোহোৰ কাৰণে নাশ ভৈলা দৈত্য কুল ।
 ইঠাৰতো নষ্ট বিধি ঘটাইলা আকুল ॥৯৬
 পূৰ্ব্ব জন্মে কিবা ঘোৰ পাপ আচৰিলো ।
 তেকাৰণে এবে দুই কুল হৰাইলো ॥
 মোহোৰ কাৰণে প্রভু হইলা বনবাসী ।
 কিবা কুক্ষণত জন্মিলো সৰ্বনাশী ॥৯৭

এবে প্রভো এক কথা শুনা মোৰ মুখে ।
 মোহোৰ কাৰণে কেনে বনে যাইবা দুখে ॥
 হৰিঃ ত্যোষিয়া মন থাকিয়োক ঘৰে ।
 বিদায় দিয়োক প্রভু উষা অভাগিনী ॥৯৮
 এড়া অসন্তোষ মনে প্রভু সুকুমাৰ ।
 মোৰ প্রতি স্নেহ এবিধে কথা পৰিহাৰ ॥
 দিয়া অনুমতি মোক হেৰা প্রাণপতি ।
 অগনিত পড়ি প্রাণ ত্যজিবো সম্প্রতি ॥৯৯
 হেন শুনি মায়া কপ অনিৰুদ্ধ বোলে ।
 মধুর বচনে যুবতীক লৈয়া কোলে ॥
 এড়া অসন্তোষ প্রিয়া দুখে ত্যজা মনে ।
 কিসক ত্যজিবো তোক হৰিৰ বচনে ॥১০০
 তোহোক ত্যজিবে মোৰ নাহিকে শক্তি ।
 তোহোৰ কাৰণে মোৰ যিবা হৌক গতি ॥
 পিতৃ মাতৃ জ্ঞাতিবৰ্গ সবাক ত্যজিয়া ।
 ভিন্ন দেশে যাইবোহো তোমাক সঙ্গে লৈয়া ॥১০১
 ইথানে থাকিলে মোক গোবিন্দে নিন্দিব ।
 নিশ্চয় তোমাক নিয়া অন্য দেশে যাইব ॥
 কৰিলোহো পাপ যত্ন অতি গুরুতৰ ।
 মাৰিলোহো শত ভাই অকাৰ্য্যে তোমাৰ ॥১০২

গুৰুজন স্বশুৰৰ বাক্যক লজিলো ।
 আনো জ্ঞাতিবৰ্গ ভোৰ অনৈক মাৰিলো ॥
 সি পাপৰ ফল আবে লাগে ভুঞ্জিবাক ।
 গৃহ বাস এৰি বন লাগে ভ্ৰমিবাক ॥১০৩
 হেন জানি এড়া প্ৰিয়া মনে অসন্তোষ ।
 তোমাক লইয়া চলি যাইবো ভিন্ন দেশ ॥
 উষা বোলে শুনা প্ৰভু বচন আমাৰ ।
 কিসক কৰিবা প্ৰভু গৃহ পৰিহাৰ ॥১০৪
 মণিঃ অভাগিনীক যে লৈয়া যাইবা কোথা ।
 নালাগে যাইবাক প্ৰভু হুখে থাকা এথা ॥
 এবে মোক লাগি প্ৰভু নকৰা সন্তাপ ।
 অগনিত পুৰি ভস্ম কৰিবোহো পাপ ॥১০৫
 নিজ ঘৰে আনন্দে থাকাহা প্ৰাণেশ্বৰ ।
 তোমাৰ আদেশ লৈয়া যায় যম ঘৰ ॥
 তোমাক কৰিবে দয়া তেবেসে ক্ৰীহৰি ।
 এহি বুলি কান্দে উষা কৃষ্ণ পদে ধৰি ॥১০৬
 হৰিৰ শৰীৰে কাম বাঢ়ে দশ গুণে ।
 সম্বোধিয়া বোলে প্ৰিয়া শুনয়ো যতনে ॥
 তোক সাৰ কৈলো সবে পৰিহৰি আশ ।
 ত্যাজিলোহো সব যজ্ঞ জ্ঞাতি গৃহবাস ॥১০৭

তোমাক লইয়া প্রিয়া যাঈবো বনবাস ।
 মায়াময় ঊষাকেহে কবিলোবো আশ ॥
 সন্তোষ ভৈলন্ত কণ্ঠা হরিষ বচনে ।
 উষা বোলে প্রভু মোক নিয়া যথা মনে ॥১০৮
 সদায়ে বাধিবা মোক কৰিয়া যতন ।
 যাহে পতিব্রতা ধৰ্ম্ম নহয় উচ্ছন্ন ॥
 এহি মতে আছে দুইও কথোপকথনে ।
 তাত পাছে যিবা ভৈল শুনিয়ে বতনে ॥১০৯
 দিবাকর অন্ত গৈলা চন্দ্র দেখা দিলা ।
 হরিষে মাধরে তেবে ঊষাক ধৰিলা ।
 অভ্যন্তর হন্তে বাহিবিলা দুই জনে ।
 ডাকিয়া আনিলা যত পুৰনারীগণে ॥১১০
 মায়া অনিচ্ছ বোলে সবে প্রবোধিয়া ।
 হরিষ আদেশে যাওঁ বনক চলিয়া ॥
 হরিষ আদেশে আমি বনবাসে যাওঁ ।
 কত দিন থাকি বনে দুঃখক খণ্ডাওঁ ॥১১১
 পিছে আসিবোহো পুনঃ আপোন ঘরক ।
 হেন জানি সবে মন্দিরত থাকিয়োক ॥
 কোন থানে নবাইবাহা মোর বচনত ।
 সারধানে থাকিবাহা মোর আবাসত ॥১১২

এহি বুলি নাৰায়ণ জগত আধাৰ ।
 উষা সমে গৈলা কৰি গৃহ পৰিহাৰ ॥
 উষা সঙ্গে নাৰায়ণ উঠিয়া বথত ।
 প্রবেশ কৰিলা গৈয়া নিৰ্জ্জন বনত ॥১১৩
 মায়া বধ এৰিলেক দেৱ লক্ষ্মীপতি ।
 কত দূৰ বনে বনে গৈলা যত্নপতি ॥
 চলিতে নপাৰে উষা শ্রমযুক্ত অতি ।
 উষা সমে বৃক্ষতলে বসিলা শ্রীপতি ॥১১৪
 তপত নিশ্বাস উষা কাঢ়ে বাবে বাৰ ।
 হায় বিধি হেন দুঃখ লেখিলা আমাৰ ॥
 কিনো অপৰাধ বিধি কৰিলো তোমাৰ ।
 সিকাৰণে ইটো শাস্তি কৰিলি আমাৰ ॥১১৫
 স্তম্ভ ভোগ ত্যজিলো যতেক মনোহৰ ।
 খাট পালঙ্গক ত্যজিলোহো দিব্য ঘৰ ॥
 অৰণ্য মাজত এবে বসতি আমাৰ ।
 কোন পাপ ফলে হেন দিগাঁহা নিকাৰ ॥১১৬
 এহি মতে মনে দুঃখ কৰন্তু কুমাৰী ।
 অনেক প্রবোধি তুচ্ছ কৈলন্ত মুৰাৰী ॥
 তাত পাছে দুইও জনে কৰিলা গমন ।
 আগে চলে বাধা হেন পিছে নাৰায়ণ ॥১১৭

বন উপবন আঁক সাঁতয় সাগৰ ।

তাহাৰ ভিতৰে যাই দেৱ দামোদৰ ॥

দিব্য সৰোবৰ এক পাইলন্ত সিধানে ।

স্নানিৰ্মল জল স্নানোভিত পক্ষীগণে ॥১১৮

ফুলি আছে উল পুষ্প কমল অপাৰ ।

গুণ গুণে মধু পান কৰয় ভ্ৰমৰ ॥

হংস চক্ৰবাক কঙ্ক সড়ালি চড়ায় ।

জল খেলা কৰি মীন শেলুক ভুঞ্জয় ॥১১৯

কতো পক্ষী জলে পৰি ডাকে স্নানলিত ।

জল ত্ৰীড়া-শত্ৰু কৰি আপোনাৰ চিত ॥

কতো পক্ষী ক্লান্ত হুইয়া তীবত আছয় ।

কতো পক্ষী পক্ষিণীক বৰণ কৰয় ॥১২০

দেখিয়া পক্ষীৰ কেলি উষা শশী মুখী ।

ঈষত হাসিলা কন্যা হুইয়া মনোহুখী ॥

সেহি সৰোবৰ তীৰে দিব্য উপবন ।

ফলে ফলে পৰিপূৰ তৰু অগণন ॥১২১

নাগেশ্বৰ বক্তজবা তগৰ মালতী ।

অশোক জয়ন্তী চম্পা আৰু জাতি যুতি ॥

কৰবীৰ বকুল শিৰীষ আৰু বক ।

সূৰ্য্যকান্তি সূৰ্য্যমুখী বজনী গন্ধক ॥১২২

কদম্ব গুলঞ্চ ফুলি আছে শাবী শাবী !
 ফুটি আছে স্থল পদ্ম বর্ণাইতে নপাৰি ॥
 মধু পান হেতু অলি আসিয়া যুটিছে ।
 ঘনে গুণ গুণ স্বৰে বঙ্কাৰি উঠিছে ॥১২৩
 মৌপিয়া বুলবুলী মধু খায় সবে ।
 ডালত কোকিলে ডাকে কুহু কুহু ববে ॥
 আম জাম কণ্টকী লেটেকু পনিয়াল ।
 খাজুব ডাড়িম্ব তাল বেল নাৰীকল ॥১২৪
 ফল ভৰে হালি আছে বৃক্ষ অগণন ।
 কল ববে ফল ভুঞ্জে যত পক্ষীগণ ॥
 শীতল মলয় বায়ু সঘনে বহয় ।
 সুন্দৰ নিৰ্মল থান শোভে আতিশয় ॥১২৫
 মদন দুৰ্ব্বাৰ দেহ জৰ্জৰ কবয় ।
 উষাক ধৰিলা কোলে দেৱ দয়াময় ॥
 পিন্ধাইলা কুম্ভ আনি উষাৰ শিৰত ।
 বিজুলীৰ ছটা যেন শোভে গগনত ॥১২৬
 আপুনি পিন্ধিলা পুষ্প শিৰত দৈত্যাৰি ।
 অদভূত দেখি যেন দুই পুষ্প গিৰি ॥
 পুষ্পৰ সজ্জাত দুইও বসিয়া বিলাসে ।
 কাম কেলি বিৰচিলা দেব হৃষীকেশে ॥১২৭

অধৰ চুম্বন কৰি স্তনৰ মৰ্দন ।
 ষোড়শ শৃঙ্গাৰ কৈলা আনন্দিত মন ॥
 গুচাইলা কাচুলি স্তন ভৈলন্ত উদাস ।
 হৃদয় চাপিয়া ধৰে জগত নিবাস ॥১২৮
 জজ্ঞাৰ বসন দূৰ কৈলা নাৰায়ণ ।
 কাম থান দৰিশিয়া আনন্দিত মন ॥
 গলত ধৰিয়া মুখে কৰিলা চুম্বন ।
 মহা আনন্দিত মনে দেৱ নাৰায়ণ ॥১২৯
 অধৰে অধৰ দিয়া বুকুে দিয়া স্তন ।
 মন স্থখে বতি ভুঞ্জে দৈৱকী নন্দন ॥
 খসিলা নিবন্ধ খোপা ছিণ্ডে হেমহাৰ ।
 দুইৰো মুখে ঘন শ্বাস মদন বিকাৰ ॥১৩০
 নানাবিধ বন্ধে দুইৰো মনক পৃথিলা ।
 দুইৰো দুহানত মন বিমোহিত ভৈলা ॥
 বতি অৱসানে ভৈলা সন্তোষী হৃদয় ।
 শ্ৰমে বিয়াকুল উষা ভৈলা অতিশয় ॥১৩১
 হাত মেলি বান্ধি আনি হৰিক ধৰিলা ।
 কৃষ্ণে বুকুে বুকু দিয়া কে লাতে বসিলা ॥
 উষাৰ বদন হৰি মুহুৰিলন্ত কৰে ।
 বতি বসে চুম্বিলা বদন শশধৰে ॥১৩২

কৈলা মনোৰথ সিদ্ধি দেৱ দামোদৰ ।
 নিৰ্জনে ভুঞ্জিলা বতি বনৰ ভিতৰ ॥
 নিজ স্মৃথে দুইও জনে থাকিলন্ত তথা ।
 মন দিয়া শুনা কহে কুমাৰৰ কথা ॥১৩৩

অনিৰুদ্ধৰ ঘৰলৈ প্ৰত্যাগমন ।

পদ ।

হৰিৰ আদেশে বীৰ কামৰ কুমাৰ ।
 একেশ্বৰে মৃগ মাৰে বনৰ ভিতৰ ॥
 পশু মাৰি ফিবিলেক কামৰ নন্দন ।
 আপোন শৰীৰে দেখে অশুভ লক্ষণ ॥১৩৪
 আকুল কবয় চিত্ত ফন্দয় নয়ন ।
 দুই বাহু ফন্দে আৰু উভয় চৰণ ॥
 অশুভ লক্ষণ দেখি কামৰ নন্দন ।
 ঘূৰি আইল মৃগয়াৰ ত্যজিয়া গহন ॥১৩৫
 ধনু শৰ এড়িয়া পশিলা অভ্যন্তৰ ।
 প্ৰবেশ কৰিলা গৈলা নিজ বাস ঘৰ ॥

ঘরত প্রবেশি ডাকে বুলি প্রাণেশ্বরী ।
 কিয়নো নামাতা আজি আমাক সাদরি ॥১৩৬
 হায় প্রাণেশ্বরী মোক দিয়া সমিধান ।
 মাতিয়া বচনে দুখে কৰা নিবারণ ॥
 এথাতে থাকিয়া কেনে নেদা সমিধান ।
 মোক লাগি তোৰ দেখো বড় কোপ মন ॥১৩৭
 পিতামহে পঠাইলেক যুগয়া কাৰণ ।
 এতেকে বিলম্ব প্রিয়ে ভৈলা সিকাৰণ ॥
 এড়া অসন্তোষ প্রিয়ে দিয়া সমিধান ।
 তোমাক নেদেখি মোৰ নসহে পৰাণ ॥১৩৮
 কিবা পৰিহাস কৰি আছস লুকাই ।
 দিয়া সমিধান মোৰ বুকু ফাটি যায় ॥
 এহি বুলি অনিৰুদ্ধ ফুৰে থানে থানে ।
 উমাক নেদেখি বাঁৰ গুণে মনে মনে ॥১৩৯
 যি যি থানে থাকে উমা বাণৰ কুমারী ।
 সেহি সেহি থানে বোৰে কুন্তু বিচাৰি ॥
 ব্যাকুলে কুন্তু নানা থানে বিচাৰিয়া ।
 এক এক ঘৰে শত বাৰ আসে চায়া ॥১৪০
 শয়ন ভোজন স্নান মন্দিৰে নপাই ।
 নাট্যশালা বিলাস ভবনে ফুৰে চাই ॥

পূজা গৃহ শিক্ষা গৃহ কহিতো নপাইলা ।
 অনন্তবে উদ্যানক বিচারিয়া গৈলা ॥১৪১
 একো থানে উষাক যে নপাইলা খুজিয়া ।
 হা হা প্রাণপ্রিয়া বুলি পবিত্রা ঢলিয়া ॥
 ঘনে ঘনে নিশ্বাস ত্যজয় কাম স্তত ।
 উষাক স্মরি কান্দে ছইয়া শোক যুত ॥১৪২
 শুনা সভাসদ ইতো কৃষ্ণব-চবিত্র ।
 মুকুতি মিলয় পাপ হোরয় দূষিত ॥
 হেন জানি কবা সবে কৃষ্ণত ভকতি ।
 বোলা বাম বাম সবে পাইবাহা মুকুতি ॥১৪৩

—০❀❀০—

অনিকল্প বিলাপ ।

ছবি ।

কান্দে কামদের স্তত ছইয়া অতি বিমুক্তিত
 দীর্ঘ বায়ে প্রিয়া প্রিয়া বুলি ।
 হা হা মোর প্রাণেশ্বরী মোক একেশ্বর কবি
 কোথা গৈলা প্রাণ যায় গনি ॥

তুমি মোর জীব ধন সংসারব সাৰ বহু
প্রাণব বল্লভা বৰ বাল।

নেদেখি তোমাৰ মুখ বাঢ়য় দাক্ষণ দুখ
দৰশন দিয়া চন্দ্রকলা ॥১৪৪

যেবে দৰশন দিয়া বাণ স্মৃতা প্রাণপ্রিয়া
মুখ শশী দেখোহোঁ নয়নে ।

হেবে মোহোৰ হৃদয় অতি সুপ্রসন্ন হয়
দুঃখ শোক নাথাকিব মনে ॥

ধবগীত পৰে ঘন ক্ষণে হয় অচেতন
ক্ষণে যায় শীতল মন্দিৰ ।

ক্ষণে দীৰ্ঘ বার কাটি কান্দে উষা উষা বুলি
লোচন ঢাকিয়া বহে নীৰ ॥১৪৫

ক্ষণে প্রিয়া প্রিয়া বুলি পড়য় নিটালে তলি
স্মৃতি জ্ঞান নাহি শরীৰত ।

পুনঃ উঠি বেগে যায় প্রিয়া প্রিয়া বুলি ধায়
অতিশয় হুইয়া উনমত ॥

ক্ষণে চাহে উৰ্দ্ধ মুখে অতিশয় মনোদুঃখে
শূন্য খাট পালেঙ্গ চাহিয়া ।

কোথা গৈলি প্রাণেশ্বরী শূন্য খাট আছে পড়ি
বিষহ সন্তাপ মোক দিয়া ॥১৪৬

হায় মোৰ প্ৰাণেশ্বৰী তোমাৰেমে ঘৰ বাড়ী
 দেখি মোৰ নৰহে জীৱন ।
 স্বকৃত বুলিক লৈয়া ফুৰিবো ভিক্ষাৰী হৈয়া
 য়েবে নপাও প্ৰিয়া দৰ্শন ॥
 শুনা সভাসদ লোক মহন্তৰ কেনে শোক
 দেখা ইটো দ্ৰৱীৰ কাৰণে ।
 ত্যজা ইটো আশা পাশ' কৃষ্ণ পাৱে কৰা আশ
 বাম বাম বোলা সৰ্ব্বজনে ১৪৭

পদ ।

অসাৰ সংসাৰ কিছু নাগাগে গন্তীৰ ।
 অনিৰুদ্ধ আছে যেন যুতক শৰীৰ ॥
 যনে যনে উঠে বীৰ কান্দিয়া কান্দিয়া ।
 কোথা গৈলি প্ৰাণেশ্বৰী আমাক এড়িয়া ॥১৪৮
 যুদঙ্গ মন্দিৰা বীণা নীৰব হইয়া ।
 আছে খাট পিড়া ঝাৰী সকলে পড়িয়া ॥
 ধিক গৃহবাস কি কৰিব ধন জনে ।
 প্ৰিয়া বিনে পথ মোৰ নেদেখো নয়নে ॥১৪৯

যেবে কোঁতুকত থাকো তুমিয়ে সহিতে ।
 তেখনে কৰস মায়া চঞ্চল চৰিত্ৰে ॥
 যদি সেহি মনে প্ৰিয়ে আছস লুকাই ।
 দৰশন দিয়া শীঘ্ৰে প্ৰাণ ফুটি যায় ॥১৫০
 হা হা বিধি কতনো কৰিলো ঘোৰ পাপ ।
 সেকাৰণে ভুঞ্জো এবিধ এতক সম্ভাপ ॥
 কিবা তিৰী পুৰুষে কৰিছো অঘটন ।
 সেহি দোষে হইলো মই প্ৰিয়া বিচ্ছেদন ॥১৫১
 এহি বুলি পুনৰপি কৰন্তু বিলাপ ।
 প্ৰিয়া শোকে এড়িলন্ত দম্ভাদি প্ৰতাপ ॥
 হায় প্ৰাণেশ্বৰী মোৰ প্ৰিয়ে বৰ নাৰী ।
 দানব নন্দিনী উষা গুণৰ সাগৰী ॥১৫২
 সৰ্ব্ব সুলক্ষণী উষা গুণৰ পুতলী ।
 শশাঙ্ক বদনী তুমি সৰ্ব্বাঙ্গ কোমলী ॥
 হেন প্ৰিয়া কোথা গৈলি মোক পৰিহৰি ।
 ঝাটয় হৃদয় মোৰ স্মৰি স্মৰি ॥১৫৩
 বৃষ্টি ধাৰে নয়নৰ লোতক বহয় ।
 বিমূৰ্চ্ছিত ভৈলা বীৰ মৃতকৰ প্ৰায় ॥
 বহোক কুমাৰ কথা থৈলো এহি মানে ।
 নাৰদৰ কথা কহো শুনা একমনে ॥১৫৪

নাৰদৰ মূৰে উষাৰ সংবাদ প্ৰাপ্তি
আৰু অনিৰুদ্ধৰ যুদ্ধ যাত্ৰা ।

পদ ।

গগন মণ্ডলে যায় ব্ৰহ্মাৰ তনয় ।
দেখিলে উষাক ক্ৰীড়ে দেৱ কৃপাময় ॥
কৰে মনোৰথ কেলি নিৰ্জন গহনে ।
দেখিয়া আনন্দে মুনি বস্তু পাইলা মনে ॥১৫৫
এবে গৈয়া কহো অনিৰুদ্ধৰ আগত ।
জাগোক কন্দল আবে দেখোহো বনত ॥
আজোৰে নাতিৰে যুদ্ধ দেখো এখানত ।
এহি বুলি আলোচিয়া মুনি চলিলন্ত ॥১৫৬
দেখে অনিৰুদ্ধ পড়ি আছে ধৰণীত ।
সুন্দৰ শৰীৰ সিটো ধূলায় লিপিত ॥
হাতে ঠেলি কুমাৰক কৰিলা চেতন ।
উঠা উঠা অনিৰুদ্ধ কামৰ নন্দন ॥১৫৭
মুনি বোলে কেন হেন অৱস্থা তোমাৰ ।
কিসক বিকল দেখো বীৰবৰ সাৰ ॥
কুমাৰে বোলন্ত মুনি কিবা সোধা আৰ ।
কোনোৱা হৰিলে উষা কুমাৰী বজাৰ ॥১৫৮

ত্ৰৈলোক্য সুন্দৰী নিলে কোন জনে হৰি ।
 মোৰ কপ ধৰি নিলে কহে পৰিচাৰী ॥
 এবে মুনিবাজ তব ধৰো চৰণত ।
 হৃত ভবিষ্যত তুমি জানাহা সমস্ত ॥১৫৯
 দেৱে বা নিলেক কিবা দৈত্যে গৈয়া লৈয়া ।
 কোনে হৰি নিলে ভাৰ্য্যা দিয়োক কহিয়া ॥
 শুনিয়া নাৰদ মুনি তুলিলন্ত হাস ।
 শুনা বোলো কুমাৰ ঊষৰ ত্যজা আশ ॥১৬০
 কেনমতে ঊষাক লভিবা তুমি আৰ ।
 যি জনে হৰিলা ঊষা সি সি বোৰ সাৰ ॥
 অনিৰুদ্ধ বোলে যদি হয় পুৰন্দৰ ।
 তাহাতো নাহিকে শঙ্কা শুনা মুনিবৰ ॥১৬১
 মুনি বোলে অনিৰুদ্ধ গুণি চোৱা মনে ।
 তোমাৰ সদৃশ কপ ধৰে কোন জনে ॥
 গোবিন্দ বিনায় মায়া ধৰে কোনে আৰ ।
 হৰিএ নিলেক হৰি ঊষাক তোমাৰ ॥১৬২
 সিন্ধু মাজে কুঞ্জ বনে নিলে দামোদৰে ।
 সেহি কুঞ্জ বনে পাইবা যোৱাহা সত্ৰৰে ॥
 মুনিৰ মুখত শুনি এতক কাহিনী ।
 কোপে কম্পমান বীৰ মুখে নামে বাণী ॥১৬৩

অধৰ কামোৰে অতি কামৰ কুমাৰ ।
 মুষ্টিৰ প্ৰহাৰে কৰে পৃথিবী বিদাৰ ॥
 কোপে দৃঢ়তৰ মুষ্টি হানে মহাবীৰ ।
 মুষ্টি লাগি ধৰণী ভৈলন্ত দুই চিড় ॥১৬৪
 সমাগৰা পৃথিবী কম্পিয়া ভৈলা থিৰ ।
 অধৰ কামুৰি কোপে বুলিভন্ত বাঁৰ ॥
 আসনত কোপে কম্পে থিৰ নহে কায়া ।
 কিবা দেৱতাৰ আৰু কিবা বিয়ুঃ মায়া ॥১৬৫
 পৰিঘ হাতত কৰি কৰিলা গমন ।
 একোকে নামানে যেন প্ৰচণ্ড বাৰণ ॥
 গহনে চলিয়া যান্ত একো নগণিহা ।
 শৰীৰৰ বাৰে বক পৰে উফড়িয়া ॥১৬৬
 বাহুব ঠেলাত ভাঙ্গে কাতা শাল তাল ।
 প্ৰচণ্ড প্ৰতাপে চলে যেন যম কাল ॥
 শাল তক ছিন্ন কৰি চলিলা কুমাৰ ।
 লড়িলা সাগৰ গিৰি নদী সৰোবৰ ॥১৬৭
 প্ৰবেশ ভৈলন্ত কুঞ্জ বনৰ ভিতৰ ।
 দেখিলেক উষা আসে অনিৰুদ্ধ বীৰ ॥
 দেখি যুবতীৰ ভয়ে উড়ি গৈলা প্ৰাণ ।
 কৃষ্ণক সম্বোধি হেন বুলিলা বচন ॥১৬৮

হেৰা মোৰ প্ৰভু আনে বীৰবৰ সাৰ ।
 মহা কোপে ধৰি হাত পৰিষ দুৰ্বাৰ ॥
 তুমি কোন জন আসি প্ৰাণীকপ ধৰি ।
 যাবে শাপ নাহি দেও কহা শীঘ্ৰ কৰি ॥১৬৯।
 গোবিন্দ বদতি উষা নিদিবাতা শাপ ।
 কামে বিমোহিত হুয়া কপিছোহো পাপ ॥
 মই দেৱ নাৰায়ণ ত্ৰৈলোক্যৰ পতি ।
 তোৰ কপ শুনি বিমোহিত ভৈল মতি ॥১৭০।
 হৰিলো তোমাক অনিন্দ্য শায়া ধৰি ।
 ত্ৰিজগত পতি মই জানাহা সুন্দৰী ॥
 নাতিনী সম্বন্ধে মই হৰিলো তোমাক ।
 হেন জানি মোৰ দোষ ক্ষমা কৰিয়োক ॥১৭১।
 হেন শুনি মনো দুখে উষা সুবদনী ॥
 অধোমুখে গোবিন্দক বোলে মন্দ বানী ॥
 কি কাৰণে এনে কৈলা দেৱ নাৰায়ণ ।
 মোৰ সতী ধৰ্ম্ম তুমি কৰিলাহা ছদ্ম ॥১৭২।
 সৰ্ব্বক্ষেপে হেন মতি নুগুচে তোমাৰ ।
 ধৰণী মণ্ডলে মোৰ বৈল খিলিকাৰ ॥
 এতেক গোষ্ঠীৰ আজ্ঞে কৰিলাহা লাজ ।
 কামাহুৰ হৈয়া হেন কৰিলা অকাৰ্য্য ॥১৭৩।

গোকুলে আছিল। তুমি হৈয়া যে গোৱাল ।
 পৰনাৰী হৰিতে তোমাৰ গৈল কাল ॥
 এবে কুল বধু হৰি কৰিলি কু-যশ ।
 ইমৰ ভ্ৰমৰি কেনে মৰিয়া নাযাস ॥১৭৪
 কামে অন্ধ হৈয়া তই নেদেখাহা বাট ।
 সৰ্ব্ব কালে মুগ্ধচিল তোৰ কূটনাট ॥
 জাতি কুলাচাৰ কিছু নাহিকে বিচাৰ ।
 গোৱাল কুলৰ হেন নাহি ব্যৱহাৰ ॥১৭৫
 ছন্দাবেশে আসি কৰিলিহি ব্যভিচাৰ ।
 নাতিৰ হৰিলি নাৰী দুষ্ঠ দুৰাচাৰ ॥
 কান্দে উমা সতী কি কৰিল। নাবায়ণ ।
 তাত তিৰী বধ দিয়া ত্যজিবো জীৱন ॥১৭৬
 মোড়শ সহস্ৰ তোৰ আছয় যুৱতী ।
 তথাপি পাপিষ্ঠ তোৰ ক্ষমা নাহি মতি ॥
 আপ্নি আপোন তই চিন্তিলি মৰণ ।
 এহি বুলি উষা সতী কৰয় ক্ৰন্দন ॥১৭৭
 হৰি বোলে শুনা উষা মুহুৰিবা মোক ।
 ক্ৰন্দন কৰিছো আৰু ক্ষমা কৰিয়োক ॥
 আৰু এক কথা উষা শুনাচা আমাৰ ।
 মোহোক মাৰিতে আছে শক্তি কাহাৰ ॥১৭৮

হেন কালে অনিৰুদ্ধ সমীপ চাপিলা ।
 কৃষ্ণক দেখিয়া বীৰ গৰ্জ্জিবাক লৈলা ॥
 ছল কৰি মোক তঞি বনক পঠায়া ।
 মায়া কৰি মাতি আনিছস মোৰ জায়া ॥১৭৯
 গোকুলত নথাকিল গোৱালৰ নাৰী ।
 এহি তোৰ ধন্য পৰ নাৰী কৰা চুৰি ॥
 আপোনাৰ ধন্য পত্নী এড়িয়া সকল ।
 পৰ ধন পৰ নাৰী হৰিতে বিকল ॥১৮০
 মোৰ নাৰী চুৰি কৰি আনিলি নিলাজ ।
 তাৰ ফলে যাস আজি যমৰ সমাজ ॥
 এহি বুলি অনিৰুদ্ধ কোপে ধায়া গৈলা ।
 কুমাৰৰ কোপে হৰি সচকিত ভৈলা ॥১৮১
 সঙ্কোচিত হৈয়া হৰি কাকূতি কৰয় ॥
 একবাৰ দোষ ক্ষমা কৰা মহাশয় ।
 কাম বেগে হৰিলোহো তোমাৰ যুৱতী ।
 সংসাৰত মোত পৰে নাহিকে দুৰ্ম্মতি ॥১৮২
 নামানে কাকূতি বীৰ ক্ৰোধে আসে ধাইয়া ।
 দেখি অন্তৰিল হৰি উষাক এৰিয়া ॥
 কোথা যাস বুলি ধাঙিয়া গৈলা ক্ৰোধ হৈয়া ।
 পৰিঘৰ কোব দিলা দশন চোবায় ॥১৮৩

হৰিৰ শিৰত পড়ি পৰিষ প্ৰচণ্ড ।
 তেখনে ভৈলন্ত অসুৰৰ খণ্ড-খণ্ড ॥
 হৰি বিনে সহে কোনে ইহেন সন্ধান ।
 আন হৈলে দেখে সিটো যমৰ ভবন ॥১৮৪
 পৰিষ প্ৰহাৰ পাইয়া দেৱ নাৰায়ণ ।
 অনিৰুদ্ধ হাতে ধৰিলেক তেতিক্ষণ ॥
 শুনা সভানন্দ ইটো কৃষ্ণৰ চৰিত্ৰ ।
 নাতিৰ আজোৰ যুদ্ধ তিব্বীৰ নিমিত্ত ॥১৮৫
 বাহুদেৱ কাম স্তম্ভ একই শৰীৰ ।
 দুইও বিচ্ছেদ ভৈলা নিমিত্তে তিব্বীৰ ॥
 আনো নব সামান্যৰ কি কহিব কথা ।
 নাৰীৰ নিমিত্তে হয় অনেক অৱস্থা ॥১৮৬
 ইটো মায়া মোহ এড়ি কৰা একমতি ।
 তেবেসে বাঢ়িবে কৃষ্ণ-চৰণে ভকতি ॥
 জানিয়া কৃষ্ণৰ পদ হৃদে কৰা সাৰ ।
 বাম বাম বুলি কৰা পুৰুষ উদ্ধাৰ ॥১৮৭

অনিকঙ্কর শ্রীরক্ষক লগত দৃক ।

তুলড়ী ।

যুবো দুই বীৰ ক্রোধিত শবীৰ

প্রমত্ত মাতঙ্গ প্রায় ।

ধৰি দুই জনে হানয় সমনে

যুষ্টি যেন বজ্রময় ॥

পারে পারে ছান্দি ধবিলন্ত বাঙ্কি

যেন যুবো গজ বাজে ।

আন্দোল আন্দোল দুয়োবো বদ্যল

মাংস হেতু যেন বাজে ॥১৮৮

চব্ব চাপৰ ভুকু কিল লাথি

মাৰে নাহি দুইবো ক্ষমা ।

গিৰিৰ শিখৰে যেন বজ্র পড়ে

দুইও যুবো অনুপমা ॥

দুইকো দুইজন ছিদ্ৰ চাহে বন

দুইকো দুই বলে মাৰ ।

উঠে পড়ে ঘন প্রহাবে চবণ

অনিকঙ্ক নাশোদৰ ॥১৮৯

দুইবে। সমৰ অতি ঘোৰতৰ

দেখিয়া নাবদ যুনি ।

ব্রহ্মা আদি হব যম পুৰন্দৰ

ਸਵਾਤੁ ਕਹਿਸੁ ਵਾਗੀ ॥

বঙ্গ চাহিবাক ব্রহ্মভে চড়িয়া

ଆମିନତୁ ଶୁଲପାଠି ।

কৃষ্ণক দেখিতে আইলা সবে দেব

বৈশাখ আকাশক ছানি ॥ ১৯০

ସୃଷ୍ଟି ବଢ଼ ସମ ଧରି ଅନୁପମ

হবি কবি ক্রোধ বড় ।

যাবিলন্ত টানি দেব চক্রপাণি

পরিত যেন উপব ॥

অনিকর বীৰ হইয়া অস্থির

পড়িলা বাহিকে যাত ।

যেমন বজ্রপাতে পড়ে শাল তাল

পৰ্বতৰ শিখৰত ॥ ১৯১

ଅନ୍ତ ।

সৃষ্টি হোটে কোপ মনে অনিচ্ছ বীৰ ।

অনন্তবে বাহু যুক্ত কবে হয়। স্থিৰ ॥

উষা হরণৰ পদ অতি মনোহৰ ।
 পঢ়িলে শুনিলে পুণ্য বাহঁয় বিস্তৰ ॥১৯২।
 ইহলোকে স্থখ ভোগ পৰে স্বৰ্গে গতি ।
 কহে বৃষকেতু ইটো ভাবি লক্ষ্মীপতি ।
 জানি সাধু জন এড়িয়োক আন কাম ।
 সদনে ঘোষিও নিবন্তৰে বাম বাম ॥১৯৩।

তুলড়ী ।

তুইয়ো বীৰ মাৰ সমবে দুৰ্কাৰ
 গোবিন্দ কাম কুমাৰ ।
 তুইও জন খঙ্গি কৰি অঙ্গি ভঙ্গি
 চাড়ি ঘোৰ হুহুকাৰ ॥
 তুইও তেজিয়ান অগনি সমান
 প্রলয়ৰ যেন যম ।
 হাতে হাতে ধৰি কৰি জুড়া জুড়ি
 কাকো কেহো নহে সম ॥১৯৪।
 লাগিলে সমৰ অতি ভয়ঙ্কৰ
 অন্তৰীক্ষে বঙ্গ মনে ।

ব্রহ্মা আদি কৰি বথত চড়িয়া

যুদ্ধ চাহে দেৱগণে ॥

দুইয়োৰো সমৰ অতি ভয়ঙ্কৰ

দুইকো দুই ছিদ্ৰ চায় ।

মুণ্ডে মুণ্ডে তাৰে ঘোৰ নাদ কাঢ়ে

বাস্তুকি যেন ফোফায় ॥১৯৫

কাঁমোৰে আঁধুৰে কিল ভুকু মাৰে

ধূলায়ে লিপিত হৈয়া ।

কৰে জড়াজড়ি মহা ক্ৰোধ কৰি

নানান দন্দ কৰিয়া ॥

দুইও পাড়ে তাড়ি ধৰে আগবাঢ়ি

বাবত ধৰি আছাৰে ।

কধিৰতে তনু দুইও শোভে পুনু

দোৰতৰ নাদ ছাড়ে ॥১৯৬

ছিদ্ৰ পাইয়া হৰি কুমাৰক ধৰি

জদয় চাপিয়া গলে ।

অতি দুঃখ মনে থাকিল চাহিয়া

কুমাৰ অশক্ত ব'লে ॥

স্তম্ভি কতক্ষণ কামৰ নন্দন

ধৰি দৃঢ়তৰ মুষ্টি ।

ଅତି କୋପ ମନେ ହରିକ ତେଧନେ

 ମାବିଲନ୍ତୁ ଗୈୟା ଓଠି ॥ ୧୧୭

ମୁଷ୍ଟିର ପ୍ରହାର ପାହିୟା ଦାୟୋଦର

 ଦେଖିଲନ୍ତୁ ତୟୋମୟ ।

ଭୂମିତ ବସିୟା ତ୍ରିଭୁବନ ପତି

 ନୟନ ଧିର କବୟ ॥

ସ୍ତମ୍ଭି କତକ୍ଷଣ ଦୈବକୀ ନନ୍ଦନ

 କୋପେ କୁମାରକ ଧରି ।

ଜଢ଼ାଞ୍ଜଡ଼ି କରି ଧବଣୀତ ପଢ଼ି

 ହୃଦୟ ଚାପିୟା ହରି ॥ ୧୧୮

କବିଳା ପ୍ରହାର ମୁଷ୍ଟି ଶୁକତର

 କୁମାରର କପାଳତ ।

ପ୍ରହାରକ ପାହିୟା କୁମାର କଲ୍ପିୟା

 ଶୁଣନ୍ତୁ ପାଛେ ଯନତ ॥

ଆବ ଏକ ଢୋଟି କବୟ ପ୍ରହାର

 ଧରିୟା ଗରୁଡ଼-କେତୁ ।

ମୁଷ୍ଟିର ପ୍ରହାର ପାହିୟା କୁମାର

 ଅଜ୍ଞାନ ଭୈଳା ସିହେତୁ ॥ ୧୧୯

ଦୁହିଓ ମହାବଳ କବୟ ବନ୍ଦନ

 ଦେଖିୟା ନାବଦ ଯୁନି ।

কামদেৱ আগে কহিলা সমস্ত
সত্বেৰে গৈয়া আপুনি ॥
শুনা সৰ্ব্ব জন কৰি এক মন
উষা হৰণৰ কথা ।

ভাজা আন কাম বোলা ৰাম ৰাম
জন্মক নকৰা ৰথা ॥২০০

—০ঃ+ঃ—

নাৰদ কৰ্ত্তৃক কামদেৱ আদি কৃষ্ণ-অনিকল্পৰ যুদ্ধ
সংবাদ প্ৰদান ; কামদেৱ বলভদ্ৰ আদি আৰু
দেৱতাসকলৰ যুদ্ধ হেতুত আবিৰ্ভাব ।

পদ ।

শুক নিগদকি বোলন্ত শুনিয়ে পৰীক্ষিত ।
নাৰদ বদতি দেখা সমা ভূমিত ॥
বন মাৰো তব পুত্ৰে গোবিন্দে মাৰয় ।
কিবা মৰে কিবা জীয়ে নাহিকে নিশ্চয় ॥২০১
নাৰদৰ মুখত হেনয় কথা শুনি ।
কামৰ হৃদয়ে যেন জ্বলিলা অগনি ॥

হা হা পুত্রে বুলি কাম জুড়িলা ক্রন্দন ।
 কৈক যাস এড়ি মোক প্রাণব নন্দন ॥২০২
 অনিচ্ছ পুত্র মোর সর্ববাস্তু সুন্দর ।
 এহি বুলি মূর্ছা গৈলা কৃষ্ণব কুমাৰ ॥
 দেখি বতি নাৰি আসি প্রভো প্রভো কৰি ।
 কান্দিতে লাগিলা শোকে আলিঙ্গিয়া ধৰি ॥২০৩
 উঠা উঠা প্রভো এবে হরা সচেতন ।
 চলা যাই দেখো গৈয়া পুত্রব মৰণ ॥
 আমার যে মরণ ভৈলন্ত সাৰে সাৰ ।
 তব বাপে মাৰিলেক কুমাৰ আমার ॥২০৪
 একে পুত্রশোকে মৰে তুমি অচেতন ।
 অভাগিনী মোক প্রভো দিয়া সমিধান ॥
 এহি বুলি কান্দি কান্দি সুললিত বাৰে ।
 স্নানতল চন্দন সিঞ্চয় হাতে পারে ॥২০৫
 কতক্ষণে চেতন লভিয়া বীর কাম ।
 কান্দিতে লাগিলা স্ময়বিয়া পুত্র নাম ॥
 হায় পুত্র কৈক গৈলা মোক পৰিহরি ।
 উষাব কাৰণে এবে প্রাণে গৈলা মৰি ॥২০৬
 পূৰ্বে বাগম্বৰ পুৰে উষাব কাৰণে ।
 চিত্রলেখী হৰি লৈয়া গৈলেক আপোনে ॥

কৰাইলা বিবাহ তান্ধি গন্ধৰ্ব বিধানে ।
 পাছে বাণসুৰ জানি মাৰিবাক মনে ॥২০৭
 নাগপাশে বান্ধি থৈলা নকৈলা বিনাশ ।
 তাতাত বহিলা এবে গৈলা যমপাশ ॥
 বাপক বিনাশ কৈলা বিধবা লক্ষ্মণী ।
 পুনৰপি স্বামীৰ যে মিলাইলা বিধিনি ॥২০৮
 হা পিণ্ডা হেনয় দাক্ষণ কৈলা কাম ।
 নাতিবধু হৰি কিনো বাথিলা কুনাম ॥
 কুলবধু হৰি কিনো কৰিলা কুকাৰ্য্য ।
 কিবা লাজে ওলাইবাহা জাতিগণ মাজ ॥২০৯
 হিয়া ধাকুৰিয়া কান্দে বতি বৰ নাৰী ।
 হায প্ৰাণপুত্ৰ মোক গৈলা কৈক এড়ি ॥
 কোনে মোক আই বুলি আসি প্ৰণামিব ।
 বচন মধুৰ বাণ্যে কোনে সম্বোধিব ॥২১০
 কাহাব মুখক দেখি জুড়াইব নয়ন ।
 হা হা কি কৰিলা প্ৰভু দৈৱকী নন্দন ॥
 বড় আৰ্ত্তবাৰে কান্দে বতি বৰ নাৰী ।
 লক্ষ্মী সৰস্বতী শুনি আইলা শীঘ্ৰ কৰি ॥২১১
 সন্মো বোলে বাপু কেন কান্দিছ মদন ।
 কিয় কান্দ বতি আই কহিয়ো কাৰণ ॥

মদনে বোলন্তু আই কিবা পুত্ৰা আৰ ।
 বাপ হইয়া মাৰিলেক তনয় আমাৰ ॥২১২
 উষাক হৰিলে আৰু পুত্ৰৰ মৰণ ।
 এহি শোকে আমাৰ দহে তনু মন ॥
 পুত্ৰৰ মৰণে মোৰ জীৱন নিষ্ফল ।
 হইয়াছে হৃদয় সিকাৰণে শোকাকুল ॥২১৩
 হেন শুনি লক্ষ্মী সাস্থ্যতী দুয়ো জন ।
 মনোদুখে দুইও জনে কৰিলা ক্ৰন্দন ॥
 হা হা কি কৰিলা প্ৰভু মুকুন্দ মুগাৰি ।
 জানিয়া কুবল্য তুমি হবা পৰ নাৰী ॥২১৪
 ইটো বিশেষত নাতি-বধু হৰিলাহা ।
 কোন লাঞ্জে জ্ঞাতিৰ মাঝত বসিবাহা ॥
 এহি বুলি দুইও দেবী কান্দন্তু বিলাপে ।
 পুত্ৰে শোকাকুল দেখি নাতিৰ সন্তাপে ॥২১৫
 শুনি বলভদ্ৰ আসি তথাতে মিলিলা ।
 মধুৰ বচনে সবাহাঞ্জে সন্তোষিলা ॥
 কামদেৱ লড়ি পাছে গৈলা কুঞ্জবন ।
 অনিচ্ছা সমে যথা যুঝে নাবায়ণ ॥২১৬
 দুইও বীৰ যুদ্ধ কৰে অতি বড় টান ।
 দুইকো দুই কৰে কত দাক্ষন সন্ধান ॥

মাংসক লাগিয়া যেন ছুই সেন যুঝে ।
 সেহি মতে যুঝে ছুইও কুঞ্জবন মাঝে ॥২১৭
 হেন কালে বলভদ্র আসি পাইলা লাগ ।
 ছুইবো মান্য পশি যুদ্ধ ভাঙ্গে মহাভাগ ॥
 বড় ভাইক দেখি হরি বড় লাজ পাইলা ।
 অধোমুখে বসন্তমতী চাহিয়া বহিলা ॥২১৮
 বলভদ্র আইলা দেখি আইলা দেবগণ ।
 পার্শ্বভী সহিতে আইলা দেব ত্রিনয়ন ॥
 প্রথমতে বলভদ্র হরিক বুলিলা ।
 হেনয় কুকর্ষ্য তুমি কিরনো কবিল ॥২১৯
 শুনিয়া তোমাক হানিবেক ত্রিজগত ।
 লাজ অপমান কথা নাহিকে মনত ॥
 ঠানিলো তোমাৰ মনে নাহি কিছু লাজ ।
 সমস্ত জনে কভু নকবয় হেন কাজ ॥২২০
 সুবা কাগে হেন বুদ্ধি আইল তোমাৰ ।
 ইদানিকো এড়িতে নে'রাবা পদাৰ ॥
 এই সব বচনে নিন্দিয়া গোবিন্দক ।
 প্রবোধ বসন বুলিলন্ত কুমাৰক ॥২২১
 শুনা অনিষ্টক বাপু বচন আমাৰ ।
 উশাক যে লৈয়া ঘাস ঘৰে আপোনাৰ ॥

যি ভৈলা সি ভৈলা বাপু নকৰম বোম ।
 খানিকো নাহিকে ঊষা কুমাৰীত দোষ ॥২২২
 ব্রহ্মা আদি কৰি মায়া নাজানে যাত্ৰাৰ ।
 তান মায়া বুঝিবেক নাৰী কোন ছাৰ ॥
 অতএব কিছু দোষ নাহিকে ঊষাৰ ।
 আমাৰ বচন ধৰা অন্তথা নকৰ ॥২২৩
 সৰ্ব্ব দোষ ক্ষমা কৰা চলা নিজ ঘৰ ।
 হেন শুনি বুলিলন্ত কামৰ কুমাৰ ॥
 ঊষা যুৱতীত মোৰ নাহি প্ৰয়োজন ।
 দুৰ্ঘা নাৰী ঘৰে নিব কিসৰ কাৰণ ॥২২৪
 ধৰ্ম্ম নষ্ট কৰিলেক আনি নাৰায়ণ ।
 নিয়োক গোবিন্দে তাইক আপোন ভবন ॥
 যদি মঞি দুৰ্ঘা নাৰী লৈয়া যাওঁ যবে ।
 তেবেকি বুলিব ভাল দেৱাস্তব নবে ॥২২৫
 সুবুলিয়া কিছু বাণী আৰু এলদেৱ ।
 ক্ষমা কৰিয়োক শুভো পাৱে কৰো দেৱ ॥
 বোলে কামদেৱ স্মৃত মনে দুখে কৰি ।
 ক্তি কাৰ্য্য কৰিলা কৃষ্ণে কুলবধু ওৰি ॥২২৬
 হৰিলা নাতিনী বধু ভাস্কিলাহা ঘৰ ।
 বলভদ্ৰে বোলে বাপু এবে ক্ষমা কৰ ॥

পিতামহে নিন্দিতৈ কি নাহি কিহু লাজ ।
 আমি সব থাকিতে তোমাৰ কিবা কায ॥২২৭
 তাত পাছে কুমাৰক ধৰি ত্ৰিনয়ন ।
 কোলাত কৰিয়া বোলে মধুৰ বচন ॥
 ধূল্য আৰি নানা মত কবন্ত প্ৰবোধ ।
 মন দিয়া শুনা কথা বাপু অনিৰুদ্ধ ॥২২৮
 মনত আনন্দ কৰা কোপ পৰিহৰি ।
 উষা লৈয়া হৰিয়ে চলিয়ো নিজ পুৰি ॥
 নকৰস শঙ্কা তুমি কলঙ্কক ডৰে ।
 নহন্ত কুলটা উষা জানিবা অন্তৰে ॥২২৯
 কহিব পূৰ্বৰ কথা শুনাহা সম্প্ৰতি ।
 অহল্যাক হৰিলেক দেৱ শচীপতি ॥
 তথাপি অহল্যা সতী খ্যাত ত্ৰিভুবনে ।
 হেন জানি শকু তুমি নকৰিবা মনে ॥২৩০
 আক দেখা কুন্তী পঞ্চ পাণ্ডৱ জননী ।
 ইন্দু যম বকঃ ভজিল দেৱ তিনি ॥
 তিনি দেৱতাৰ তিনি পুত্ৰ ভৈল জাত ।
 তথাপিতো সতী বুলি জগতে বিখ্যাত ॥২৩১
 এক দ্ৰৌপদীৰ পঞ্চজন ভৈলা পতি ।
 তথাপি দ্ৰৌপদী ত্ৰিভুবনে খ্যাত সতী ॥

চতুৰ্দশ লোক যদি হবয় নিবাস ।
 তব ভাৰ্য্যা সতী বুলি থাকিলে প্ৰকাশ ॥২৩২
 হেনজানি বাপু তুমি খেদ পৰিহৰি ।
 ঊষা লৈয়া আনন্দে চলিয়ো নিজ পুৰী ॥
 মৰিও ভিন্ন হৰি ভিন্ন হেন ভাব এড় ।
 স্বৰূপে চিন্তিয়া দেখা ছুইও একাকাৰ ॥২৩৩
 সজ্ঞাত নাযাবা যদি দেখা বিচাৰমান ।
 হয় কি নহয় চাহা মুদিয়া নয়ন ॥
 হৰিৰ চৰণ চাহে মুদিয়া নয়ন ।
 হৰি সমে এক তনু দেখিলা তখন ॥২৩৪
 দেখিয়া কুমাৰে তেবে মেলিয়া নয়ন ;
 প্ৰণামিলা হৰি পদে কৰি এক মন ॥
 পাছে ঊষা সতী কান্দি স্বামীক বোলয় ।
 মোক প্ৰতি প্ৰাণনাথ হৈয়োক সদয় ॥২৩৫
 নাতি মোৰ দোষ নাথ কোপ পৰিহৰ ।
 দাসী কৰি মোকে প্ৰভো লৈয়া যাস ঘৰ ॥
 তোমাৰ নদৃশ মায়া কৰি দামোদৰ ।
 হৰিয়া আনিবে মোক বনৰ ভিতৰ ॥২৩৬
 প্ৰত্যক্ষ দেখিলা তাক আসিয়া আপুনে ।
 তিৰী ভাতি হইয়া মৰিও ভানিবো কেমনে ॥

হেন জানি প্রাণনাথ এড়া সব বোষ ।
 বিচারিয়া দেখা মোর কিছু নাহি দোষ ॥২৩৫
 তোমার কাবণে আরাধিলো হব-গোঁবী ।
 সন্তুষ্ট হইয়া বর দিলন্ত ঈশ্বরী ॥
 চিত্রলেখী আনি মোক দিলা প্রাণপতি ।
 আসিয়া আমাক স্বপ্নজ্ঞানে নিলা বতি ॥২৩৬
 তব প্রাণপ্রিয়া মণিঃ দানধ্ব নন্দিনী ।
 মোক প্রতি স্নেহ প্রভু নছাড়িবা জানি ॥
 দাসী বুলি একবার লৈয়ো প্রাণেশ্বর ।
 শরণ পশিলো প্রভু দোষ ক্ষমা কব ॥২৩৭
 বোলে অনিৰুদ্ধ বীর মধুর বচন ।
 ক্ষমিলোহো দোষ হোরা প্রসন্ন বদন ॥
 হেন শুনি উষা সতী হাতঘোড় কবি ।
 দেবগণে প্রণামিলা পৃথিবীত পড়ি ॥২৪০
 গোবিন্দ চরণে পড়ি কবে নমস্কার ।
 লক্ষ্মী সবস্বতী দেৱী যত গণ আৰ ॥
 শশুবক প্রণাম কবিয়া জানু শিবে ।
 স্বামীক প্রণামি উষা কৈলা তদন্তরে ॥২৪১
 ভূমি সর্ব দেৱ প্রভু ভূমি নিজ স্বামী ।
 সততে তোমাক সেবা কৰিবোহো আমি ॥

তাও পাছে কুমাৰে নমিলা দেৱগণ ।
 কৈলাশক গৈলা হৰগৌৰী তেতিক্ষণ ॥২৪২
 কুমাৰক আশ্বাসিয়া যত দেৱগণ ।
 বথে চড়ি গৈলা সবে আপোন ভবন ॥
 উষা লৈয়া কুমাৰ চলিলা নিজ ঘৰে ।
 চলিলা সকল দেৱ আপোন মন্দিৰে ॥২৪৩
 ইহলোকে শ্রীযুক্ত পৰলোকে গতি ।
 উষা হৰণৰ পদ ভৈলা সমাপতি ॥
 শুনা সভাসদ সবে এড়ি আন কাম ।
 পাতক ছাড়োক ডাকি বোলা বাম বাম ॥২৪৪

